

Univerzita Karlova v Praze

Husitská teologická fakulta

Bakalářská práce

Integrace žáků se specifickými poruchami učení na základních školách

Integration of pupils with learning disabilities at primary schools

Mgr. Lenka Chittussiová

Kateřina Pošustová Dis.

2013/2014

Tímto bych ráda poděkovala Mgr. Lence Chittussiové za odborné vedení a rady při zpracování této práce.

Prohlášení

„Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci s názvem Integrace žáků se specifickými poruchami učení na základních školách napsala samostatně a výhradně s použitím citovaných pramenů, literatury a dalších odborných zdrojů.“

V Praze dne

podpis

.....

Anotace

Bakalářská práce s názvem Integrace žáků se specifickými poruchami učení na základních školách má čtenářům přiblížit problematiku specifických poruch učení a věcí týkajících se tohoto tématu.

Cílem bakalářské práce je přiblížit čtenářům život žáka postihnutým specifickými poruchami učení a péči o něj.

Klíčová slova

Specifické poruchy učení, diagnostika, reedukace, integrace, pedagogicko psychologická poradna, speciálně pedagogické centrum, individuální vzdělávací plán, asistence pedagoga.

Annotation

This bachelor thesis called Integration of Pupils with Specific Learning Disabilities at primary schools should give readers insight into the issues of specific learning disabilities and matters concerning this topic.

The aim of this thesis is to acquaint readers with the life of a pupil with specific learning disabilities and the way of care of him/her.

Key words

Specific learning disabilities, diagnosis, reeducation, integration, pedagogical psychological centre, special pedagogy centre, individual education plan, pedagogical assistance.

OBSAH

Úvod	7
Teoretická část	9
1. Specifické poruchy učení.....	9
1.1. Historie SPU	10
1.2. Osobnosti zabývající se problematikou SPU	11
1.3. Pojmy v problematice specifických poruch učení	11
1.4. Pedagogicko psychologická diagnostika.....	14
1.5. Příčiny vzniku SPU	15
1.6. Diagnostika SPU.....	15
1.7. Zásady reedukace.....	16
1.8. Kompenzační pomůcky.....	18
2. Integrace.....	20
2.1. Pedagogicko psychologická poradna (PPP).....	20
2.2. Speciálně pedagogické centrum (SPC)	21
2.3. Formy vzdělávání.....	23
2.4. Nálepkování.....	24
2.5. Hodnocení žáků s SPU	25
2.6. Individuálně vzdělávací program (IVP).....	26
2.7. Asistent pedagoga	31
Praktická část	32
3. Žák s SPU	33
3.1. Kasuistika	34
3.2. Ukázky individuálně vzdělávacích plánů.....	37
3.3. Vlastní hodnocení IVP	45
3.4. Vzorová škola	46

3.5. Rozhovor	47
Závěr	50
Literatura.....	51
Přílohy	53

Úvod

Pro svou bakalářskou práci jsem si zvolila téma Integrace žáků se specifickými poruchami učení na základních školách. Osobně si myslím, že v dnešní době toto téma už není takové tabu, jako dříve. Lidé, nebo spíše děti se za to, že trpí nějakou poruchou nemusí stydět a nikdo se jim neposmívá. Výjimky se samozřejmě ale najdou. Bohužel i někteří pedagogové, kteří by měli být těmto dětem oporou a podporou, tak si o nich myslí, že to jsou lajdáci, nebo že jsou dokonce divné a hloupé. Naštěstí už existují výborní odborníci, kteří dokáží poruchu včas zachytit a díky tomu co nejdříve s dítětem pracovat a poruchu usměrnit, nebo jí úplně odstranit. I postoj rodičů se začíná měnit a neberou poruchu jako handicap, nebo že je jejich dítě „divné“ a nestydí se o tom mluvit nahlas. Zním mnoho lidí, kteří měli i více jak jednu specifickou poruchu učení a vystudovali nejednu vysokou školu a teď jsou z nich velice dobře postavené osobnosti. V současné době existuje na trhu nespočet reedukačních a speciálních pomůcek, které dětem pomáhají a usnadňují výuku a domácí přípravu. Je jen škoda, že se tak často nevyužívají.

Toto téma je mi velice blízké, a to proto, že jsem v rámci svého studia strávila své praxe v běžné pražské škole, kde ale funguje Kabinet rozšířené péče, a to právě pro děti se specifickými poruchami učení (SPU). Dalo mi to mnoho. Praxi, zkušenosti, zážitky, přátele a příležitosti. Takých „kabinetů“ by mělo být co nejvíce. Dětem to velice pomáhá, baví je to a ani si poruchu neuvědomují. Bohužel je problém ve financování. V rámci praxe na této škole jsem se speciální pedagožkou, která tam působí chodila také do pedagogicko psychologické poradny, kde taktéž působí. Tam jsem toho také hodně okoukala a naučila se.

Specifické poruchy učení jsem si vybrala také proto, protože se o tyto žáky zajímám i mimo školu a to v rámci doučování a lektorství právě těchto dětí, které mají dyslexii, dysgrafii, dysortografii a poruchu pozornosti již čtyři roky. Dává mi to možnost si nastudované vědomosti a materiály přímo na dětech vyzkoušet a zjistit jejich účinnost a zájem o ně. Získávám nové poznatky, ze kterých čerpám a doufám, že je využiji i v této práci.

Své znalosti a zkušenosti jsem zúročila v absolventské práci na Vyšší odborné škole pedagogické a sociální v Praze, kde jsem práci psala také na specifické poruchy učení.

V první kapitole teoretické části bych ráda zmínila trochu z historie, popsala každou specifickou poruchu, pojmy, které se objevují v této problematice, zaměřila se na příčiny vzniku, diagnostiku, zásady reedukace a s tím související kompenzační pomůcky.

V druhé kapitole se budu soustředit na integraci a popíšu zařízení, která pomáhají těmto žákům, jaké je jejich hodnocení ve škole, zmíním se o „nálepkování“, popíšu sestavení a výhody individuálního vzdělávacího plánu (IVP) a samozřejmě nezapomenu na asistenty pedagogů.

Praktická část se bude týkat kasuistiky chlapce, kterého již čtyři roky doučuji český jazyk. U chlapce byla diagnostikována dyslexie a dysgrafie. Zaměřím se také na osobní, rodinou a školní anamnézu, uvedu rozhovor s chlapcem a podrobněji se zaměřím na jeho individuální vzdělávací plány.

Teoretická část

1. Specifické poruchy učení

Slowík (2007, s.124) říká, že pojem poruchy učení je označení pro různorodé skupiny poruch, které se projevují obtížemi při nabývání a užívání školních dovedností (čtení, psaní, počítání) u jedinců s alespoň průměrným intelektem.

„Starší název poruch školních dovedností je specifické vývojové poruchy učení. Pojem učení je v psychologii chápán velice široce, proto také starší název těchto poruch byl trochu zavádějící. Poruchy se projevují na počátku školní docházky, kdy se děti učí číst, psát a počítat. Vzhledem k tomu, že dítě v předškolním věku se rychle a neustále vyvíjí, poruchy školních dovedností nelze diagnostikovat s dostatečným předstihem před zahájením povinné školní docházky.

Poruchy nejsou způsobeny nižší logicko-matematickou a verbální inteligencí (mentální retardací), neurologickými poruchami, poškozením či onemocněním mozku, ani vážnějšími vadami zraku a sluchu. Běžná lékařská vyšetření dispozice k poruchám školních dovedností většinou neodhalí.“¹

„Děti, kterým je nutné věnovat zvýšenou péči, jsou označovány jako žáci se speciálními vzdělávacími potřebami. Podle školského zákona č.561/2004 Sb. Mají právo na vzdělávání, jehož obsah, formy a metody odpovídají jejich vzdělávacím potřebám a možnostem, na vytvoření nezbytných podmínek, které toto vzdělávání umožní, a na poradenskou pomoc školy a školského poradenského zařízení.“²

Předpona - dys označuje rozpor a deformaci. Dysfunkce je deformovaná funkce, která z hlediska vývoje znamená neúplně vyvinutou funkci. Druhá část názvu je přejatá z řeckého označení činnosti, která je postižena.

¹ NÝVLTOVÁ, Václava. *Psychopatologie pro speciální pedagogy*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2008, s. 97. ISBN 978-80-86723-48-8.

² ŽÁČKOVÁ, Hana a Drahomíra JUCOVIČOVÁ. *Metody Hodnocení a tolerance dětí s SPU*. Praha: D + H, 2006, s. 35. ISBN 80-903579-4-6.

Mezinárodní klasifikace nemocí

F81. Specifické vývojové poruchy školních dovedností

F81.0. Specifické poruchy čtení

F81.1. Specifické poruchy psaní

F81.2. Specifické poruchy počítání

F81.3. Smíšená porucha školních dovedností

F90.0. Porucha aktivity a pozornosti bez poruch chování

F 90.1. Hyperkynetická porucha chování

1.1. Historie SPU

„Problematika specifických poruch učení a chování je v našich zemích odborně zpracovávána a odborné i laické veřejnosti ve vyšší míře předkládána přibližně od sedmdesátých let minulého století, kdy vznikaly i první specializované třídy pro žáky se specifickými poruchami učení, tzv. dyslektické nebo vyrovnávací třídy, s dětmi začali pracovat vyškolení speciální pedagogové, začaly ve vyšší míře vycházet i odborné publikace. První cíleně zaměřený metodický pokyn ministerstva školství, který se programově zabýval touto problematikou vyšel v roce 1986.

Poznatky o specifických potížích v učení a chování u nás jsou ale mnohem staršího data. První publikované odborné články se objevily již počátkem dvacátého století (rok 1904, 1906), v padesátých a šedesátých letech se pak této problematice věnovali kliničtí psychologové a psychiatři (např. nestor českého dětského poradenství prof. Matějček) a posléze i speciální pedagogové (PhDr. Žlab). Školský zákon č.561/2004 Sb. a jeho novela, zákon č. 472/2011 Sb. hovoří o tom, že každé dítě má být vzděláváno podle svých schopností a dovedností.“³

³ JUCOVIČOVÁ, Drahomíra a Hana ŽÁČKOVÁ. *Práce s žáky s poruchami učení a chování: Metodická příručka.*

1.2. Osobnosti zabývající se problematikou SPU

Dle mého názoru jsou nejvýznamnějšími osobnostmi České republiky zabývající se problematikou specifických poruch učení tyto pedagogické a psychologické ikony: Zdeněk Matějček, který už bohužel nežije, ale zapsal se do historie speciální pedagogiky po celém světě. Byl a je světově uznávaným dětským psychologem a věnoval se hlavně dětem v ústavní péči a jejich deprivacím.

Zdena Michalová je autorkou mnoha učebnic pro děti s SPU a je pracovnící speciálně pedagogického centra v Praze.

Věra Pokorná se věnuje hlavně pedagogické psychologii a to především poruchám učení. Pracuje na katedře psychologie a vede kurzy o metodě instrumentálního obohacování. V České a Slovenské republice je jedinou, která může tyto kurzy vést.

Marie Vágnerová je odbornicí v oboru pedopsychologie a své znalosti zúročuje na Husitské teologické fakultě. Napsala mnoho monografií, vysokoškolských učebnic a příruček.

Olga Zelinková se zaměřuje na poradenství a diagnostiku a věnuje se především specifickým poruchám učení a chování všech věkových kategorií a také problematikou menšinových skupin obyvatelstva. Je také prezidentkou České společnosti Dyslexia.

Drahomíra Jucovičová je autorkou mnoha interaktivních učebnic a pomůcek pro žáky s SPU, spolupracuje s médii ve prospěch větší informovanosti veřejnosti o této problematice. Pracuje na ambulanci klinické psychologie na Bulovce.

1.3. Pojmy v problematice specifických poruch učení

Dyslexie – porucha čtení

„Je nejznámějším pojmem z celé skupiny poruch učení. Při této poruše je úroveň čtení mnohokrát nižší, než všeobecná inteligence. Postihuje rychlost a správnost čtení (dítě čte pomalu, nebo jen slabikuje, zaměňuje písmena, domýšlí text), porozumění čtenému textu.“ Dítě má problémy s prací se slovy. Je pro něj náročné spojovat hlásky a souvisle číst. Může se objevit i tzv. dvojí čtení. Často má dítě také poruchu slovní paměti.

Typy dyslexie:

1. Dyslexie na podkladě percepčních deficitů (nedostatky ve vnímání) – oslabená schopnost sluchové nebo zrakové percepce.

2. Dyslexie s převahou obtíží v motorické oblasti – problémy s obratností při psaní, se správnou výslovností hlásek, dvojí čtení (nejprve potichu, poté nahlas -> neplynulost)

3. Dyslexie s poruchou dynamiky základních psychických procesů – hyperaktivita, hypoaktivita

Dysgrafie – porucha psaní

Je to specifická porucha grafického projevu. Dítě má problémy s osvojováním si jednotlivých písmen, zaměňuje podobná písmena (m-n, b-d), píše pomalu, špatně a křečovitě drží pero. *„Písemný projev bývá nečitelný, dítě si obtížně pamatuje písmena i je obtížně napodobuje.“* Dítě vydá veškerou energii pro psaní a nezbyvají mu už síly na pozornost a další potřebné činnosti. Často škrtná a přepisuje, písmo je velké nebo naopak malé a špatně čitelné.

Dysortografie – porucha pravopisu

„Často se vyskytuje společně s dyslexií a dysgrafií. Dítě s touto poruchou nejčastěji zaměňuje krátké a dlouhé samohlásky, nerozlišuje slabiky dy-di, ty-ti, ny-ni, vynechává, přidává, zaměňuje písmena, slabiky atd.“ Nedodržuje hranice slov. Má obtíže s rychlým vybavováním si gramatických pravidel a pouček. Celkově má problém s užitím gramatických pravidel.

Dyskalkulie – porucha matematických schopností

„Projevuje se například v orientaci na časové ose, záměnami číslic (např. 6-9), záměnami čísel (např. 2008-2800), neschopností provádět matematické operace (např. sčítání, odčítání, násobení, dělení), poruchami v prostorové orientaci, pravolevé orientaci atd.“ Je více typů dyskalkulií – praktognostická, verbální, ideognostická, lexická, operační a grafická. Dítě také nezvládá v geometrii rýsování. I ve vyšším věku stále počítá na prstech, není schopno psát matematická znaménka a znaky, nedokáže přečíst delší vícemístné číslo.

Dyspraxie

„Specifická porucha vykonávání složitějších úkonů celkovou neobratností jemné, někdy i hrubé motoriky.“ Tyto děti bývají pomalé, nešikovné, neupravené, jejich výrobky jsou nevhledné, to často u dítěte vytváří nechuť k motorickým činnostem.“ Dítě špatně

napodobuje pohyby, má problémy s oblékáním, v pohybových hrách a je více unavitelné. V minulosti se tato porucha označovala jako Syndrom nešikovného dítěte nebo Minimální mozková dysfunkce.

Dysmúzie

„*Snížený smysl pro hudbu, neschopnost zapamatovat si, vybavit si či reprodukovat melodii a rytmus.*“⁴ Dítě špatně rozlišuje tóny, špatně zachází s hudebními nástroji, se kterými dítě běžně manipuluje (bubínek, tyčky,...). Dítě také může mít problémy s určováním známých melodií. Není schopno říci, o jakou píseň se jedná, i když si jsme na 100% jisti, že jí zná. Potíže se čtením not souvisí také s dyslexií.

Dyspinxie

„Porucha kreslení, kdy je nízká úroveň kresby. Dítě špatně obkresluje, neobratně zachází s kreslicími potřebami, úchop je křečovitý, nedovede přenést trojrozměrnou představu na dvojrozměrný papír, opomenutí podstatných detailů, obtíže s využitím plochy papíru.“

Dyslalie

Specifická porucha výslovnosti. Dítě hlásku vynechává, zaměňuje nebo ji tvoří nesprávným způsobem.

Integrace

„*Zařazení dětí se speciálně vzdělávacími potřebami do škol běžného typu a poskytnout tak dětem pocit rovnoprávnosti v pravém slova smyslu. Zařazení může být úplné, tedy inkluzivní přímo do běžné třídy, nebo do speciální třídy zřízené na běžné škole.*“⁵

Reedukace

Speciálně-pedagogické metody, které se snaží odstranit poruchy učení. Nejde o nápravu ani o doučování, ale o to, aby si dítě vytvořilo nové návyky a postoje v učení. Používají se k tomu různé kompenzační techniky a pomůcky.

⁴ Základní škola Vsetín, Luh. *Zvýšená péče o žáky se speciálními vzdělávacími potřebami k usnadnění integrace.* s. 16.

⁵ VÍTKOVÁ, Marie. *Integrativní speciální pedagogika.* Brno: Paido, 1998, s. 9. Pedagogická literatura. ISBN 80-85931-51-6.

Diagnostika

„Cílem je stanovení úrovně procesů, sociálních vztahů, osobnostních charakteristik a dalších faktorů, které se podílejí na úspěchu či neúspěchu dítěte.“⁶

1.4. Pedagogicko psychologická diagnostika

Mezi metody pedagogicko psychologické diagnostiky patří:

- 1) Dotazníková metoda – slouží ke sběru základních údajů o žácích (zájmy, postoje)
- 2) Pozorování – využíváme 2 způsoby pozorování ostatních – extrospekce a sebepozorování – introspekce
- 3) Rozhovor – často využívaná metoda, výhodou je osobní kontakt
- 4) Sociometrická metoda – slouží ke zjištění sympatií ve skupině
- 5) Analýza pedagogické dokumentace – používaná ke zpětnému sledování vývoje dítěte
- 6) Analýza prací žáků – žákovské portfolio
- 7) Metoda ústních a písemných zkoušek
- 8) Hra – významný diagnostický prostředek – zkoumáme dítě v jeho nejpřirozenější činnosti

„Diagnostika ve vztahu ke školskému systému je prováděna v těchto institucích:

- *Rodina*
- *Škola, třída*
- *Pedagogicko psychologická poradna*
- *Speciálně pedagogické centrum*
- *Zdravotnické instituce*
- *Zájmové organizace“⁷*

⁶ ZELINKOVÁ, Olga. *Poruchy učení*. 1. vyd. Praha: Portál, 1994, s. 24.

1.5. Příčiny vzniku SPU

Je mnoho teorií a názorů na příčiny vzniku SPU. Příčiny mohou být různé, například:

- Odchylky ve fungování mozku, které mohou vzniknout před, při nebo po porodu
- Porucha laterality
- Dědičnost
- Nedostatečný rozvoj sluchového vnímání
- Špatná motorika
- Špatná paměť
- Vliv prostředí (rodina, škola) a další

1.6. Diagnostika SPU

Diagnostiku SPU provádí tato dvě pracoviště, která později konkrétně popíšu.

- Pedagogické psychologická poradna
- Speciálně pedagogická centra

Ke komplexní diagnostice je nutná spolupráce psychologa, speciálního pedagoga nebo pedagoga pro tento účel odborně připraveného, sociální pracovnice, popřípadě dalších specialistů (odborní lékaři). Při stanovení diagnózy se bere v úvahu zpráva školy, kterou dítě navštěvuje. V první řadě je třeba vyloučit sníženou úroveň rozumových schopností jako příčinu obtíží. Úroveň inteligence je zjišťována psychologickými testy, které jsou standardizovány pro celou populaci školních dětí.

„Součástí diagnostiky je anamnéza zaměřená na dítě, sourozence i rodiče. Obvykle ji vypracuje sociální pracovnice. K nejdůležitějším údajům patří zjištění o výskytu podobných

⁷ ZELINKOVÁ, Olga. *Pedagogická diagnostika a individuální vzdělávací program*. Praha: Portál, 2001, s. 23. ISBN 80-7178-544-X.

obtíží v rodině, dále údaje o průběhu těhotenství a porodu, údaje o vývoji řeči, motoriky, a onemocněních, které dítě prodělalo.

Další vyšetření provádí psycholog nebo speciální pedagog:

- *Vyšetření čtení*
- *Vyšetření psaní*
- *Zjištění úrovně sluchového vnímání*
- *Zjištění úrovně zrakového vnímání*
- *Pravolevá a prostorová orientace*
- *Řeč*
- *Soubor zkoušek k diagnostice LMD*
- *Vyšetření jemné a hrubé motoriky*
- *Další speciálně zaměřené zkoušky*⁸

1.7. Zásady reedukace

Reedukace vlastně učí dítě, jak se má učit. Pomáhají mu k tomu různé kompenzační pomůcky, jako je bzučák, čtecí okénko, tvrdé a měkké kostky, stavebnice, kostky, trojhranné pero a různé speciální učebnice. Studijní potíže dítěte jsou někdy nespravedlivě zaměňovány s nižšími předpoklady pro vzdělání, špatnou paměť nebo nedostatečným nadáním. Ale naopak žáci s SPU prospívají dobře, ale musí jim být věnováno individuální tempo, které oni tolik potřebují. To zahrnuje dostatek času na splnění úkolu, pochopení pro jejich zvýšenou unavitelnost a nebo také dítě nevystavovat často stresovým situacím jako pro ně může být například psaní diktátů.

Mezi hlavní podmínky úspěšné reedukace patří i připravenost pedagoga. Ten musí mít znalosti o speciální pedagogice, konkrétně o SPU. Učitel má možnost účastnit se kurzů, přednášek a seminářů na toto téma. Díky tomu získá informace o tom, jak se k žákovi s poruchou chovat a bude vědět, co dítě vyžaduje. Důležité také je, aby připravil třídní

⁸ ZELINKOVÁ, Olga. *Poruchy učení*. 1. vyd. Praha: Portál, 1994, s. 33-34.

kolektiv na to, že k nim například přijde žák s poruchou. Na první pohled to samozřejmě děti nepoznají, ale žák bude mít jiné hodnocení, jiné úkoly, požadavky. Takže je důležité, aby se žák nestal terčem agrese ze strany spolužáků a nebyl odstrkován s myšlenkou toho, že mu učitel například nadržuje.

Nesmíme u dítěte vzbudit pocit méněcennosti. Dítě musíme chválit a oceňovat za všechny dobré výkony i snahu. Zvyšuje se mu tím sebevědomí a motivuje ho to k větším výkonům. Důležitá je také spolupráce školy s rodiči a lékařem. Dítěti musíme zajistit dostatek pohybu (uvolňovací a protahovací cviky během výuky). A to nejdůležitější je, aby byl učitel trpělivý a optimistický.

1.8. Kompenzační pomůcky

Kompenzační pomůcky slouží žákovi k usnadnění a lepšímu pochopení probíraného učiva. Pomůcky a učebnice jsou buď zaměřeny na konkrétní problémovou oblast nebo se v nich prolíná více oblastí. Všechny pomůcky jsou volně prodejné. Seženeme je v prodejnách knih, v pedagogicko psychologických poradnách nebo na internetu.

Orientační ukázka pomůcek, se kterými jsem se doposud setkala:

- Mezi nejběžnější pomůcky patří bzučák – je to dyslektická pomůcka, která slouží k nácvičování správné výslovnosti délek slabik a slov. Je určena dětem s nedostatky v rozvoji sluchového vnímání a soustředění pozornosti vyslovované slabice nebo celého slova. Rytmus slova a věty se nacvičuje pomocí dotyku na dotykové body bzučáku. Signalizace délky slabiky (slova) je signalizovaná světelně a zvukově. Bzučák se v současné době běžně užívá v pedagogicko psychologických poradnách, speciálně pedagogických centrech, speciálních ale i běžných třídách základních škol, ale také ho používají doma rodiče při učení se s dětmi.
- Čtecí okénko se používá také při dyslexii, kdy děti čtou s velkými obtížemi. Účelem této pomůcky je cvičení správných pohybů očí po řádku. Čtení s okénkem umožňuje dítěti správné čtení textu zprava doleva. Zabráňuje tzv. dvojímu čtení (nejprve si dítě přečte slovo po slabikách a až poté ho řekne celé nahlas).
- Desky na nácvičování tvrdých a měkkých souhlásek. Tuto pomůcku tvoří deska, která je z půlky ze dřeva a druhou půlku tvoří molitan.
- Tabulkové přehledy pádů, vyjmenovaných slov, předpon a dalších pravopisných jevů, ale i matematické přehledy znázorňující sčítání, odčítání a mnoho dalších matematických operací
 - Barevné dřevěné hranolky sloužící k nácvičování početních dovedností
 - Trojhranné psací potřeby, které usnadňují dítěti držení psacího náčiní
 - Nástavce na psací potřeby
 - Písankové sešity s pomocnými linkami
 - PC programy
 - Stírací tabulky, průhledné gumovací folie

- Obrázkové učebnice
- Pracovní sešity
- Stavebnice
- Učebnice doplněné řadou ilustrací
- Speciální dyslektické čítanky
- Podložka na židli podporující správné sezení

Vybrala jsem pouze některé pomůcky. Hlavně ty, o kterých bude ještě řeč v praktické části.

Některé pomůcky jsou také vyobrazené v příloze.

2. Integrace

„Školní integrace znamená, že se postiženým dětem umožňuje výchova a vzdělávání podle jejich specifických potřeb spíše v běžném typu školy než ve speciálních školách. Integrační proces se chápe jako pokračující redukce distance. Postižení žáci se mají vzdělávat v co možná nejvyšší možné míře se svými vrstevníky, nemusí být vždy vyučováni v běžné třídě. Rozsah společného vzdělávání není pevně stanoven, musí být uvážen v souvislosti s potřebami jednotlivých žáků.“⁹

„Děti mají rády školu a učení, když:

- cítí, že je druzí přijímají*
- cítí, že mohou samy něčím prospět ostatním*
- zažívají úspěch*
- jejich úspěch vidí a oceňují ostatní*
- mají ve škole kamarády*
- mají příležitost ke hře*
- se učitel dokáže smát s dětmi (i sám sobě)*
- škola využívá různých metod učení a široké škály pomůcek*
- chyba se nevnímá jako nezdár, ale jako krok na nových cestičkách vedoucích k úspěchu¹⁰“*

2.1. Pedagogicko psychologická poradna (PPP)

PPP je školské zařízení, které provádí pedagogicko-psychologické vyšetření dětí. V PPP působí speciální pedagog, psycholog, sociální pracovník a někde také metodik prevence.

⁹ VÍTKOVÁ, Marie. *Integrativní speciální pedagogika*. Brno: Paido, 1998, s. 17. pedagogická literatura. ISBN 80-85931-51-6.

¹⁰ LANG, Greg a BERBERICHOVÁ, Chris. *Každé dítě potřebuje speciální přístup*. 1. vyd. Praha: Portál, 1998, s. 40. ISBN 80-7178-144-4.

Specifikuje je školský zákon 563/2004 Sb. a vyhláška MŠMT č. 72/2005 Sb. v platných úpravách. PPP jsou v každém regionu a zřizuje je kraj.

PPP nabízí vyšetření dětí předškolního věku zaměřená na jejich připravenost k nástupu školní docházky, diagnostiku mimořádně nadaných dětí, individuální vyšetření žáků s výchovnými problémy, reedukační programy určené žákům s SPU, vyšetření lateralit, depistážní šetření výukových obtíží na základních školách, vyšetření žáků druhého stupně při volbě jejich povolání, diagnostiku vztahů ve třídě (odhalení šikany, problémy s drogami atd.), konzultace při obtížných životních situacích (rozvod rodičů, strach, stres, problémy ve vztazích). Dále se PPP orientují také na pedagogy a rodiče. Pro pedagogy nabízí metodickou pomoc při sestavování individuálně vzdělávacích plánů, metodickou pomoc při tvorbě minimálních preventivních programů, organizuje různé přednášky a besedy pro pedagogy, pedagogické pracovníky a rodiče a také pro ně nabízí konzultace. Poradny jsou zaměřeny hlavně na diagnostiku a doporučují další postupy, případně sjednávají nápravu. Výsledkem pedagogické nebo speciálně pedagogické diagnostiky jsou zpráva z vyšetření a doporučení obsahující návrhy úprav ve vzdělávání žáka.

Některé PPP také nabízí doučování, kroužky, kurzy, různé individuální programy zaměřené například na nápravu poruch učení, pro hyperaktivní děti, děti s adaptačními problémy nebo také nácvik sociálních dovedností.

2.2. Speciálně pedagogické centrum (SPC)

Speciálně pedagogické centrum patří stejně jako pedagogicko psychologická poradna mezi školská poradenská zařízení. SPC poskytují pomoc a intervenci žákům a dětem se zdravotním znevýhodněním, tělesným postižením a mentálním postižením a to jak těm, které jsou integrováni v běžných školách a třídách, tak i těm, kteří navštěvují školy a třídy speciální. SPC funguje ambulantně, většinou v rámci základních škol. SPC také poskytuje metodickou podporu pedagogům, kteří učí tyto děti.

Pracovníky SPC tvoří: psycholog, speciální pedagog a sociální pracovník. Pracují s dětmi od 3 do 19 let.

Činnosti SPC

- *„Vyhledávání žáků se zdravotním postižením.“*

- *Komplexní diagnostika žáka (speciálně pedagogická a psychologická).*
- *Tvorba plánu péče o žáka (strategie komplexní podpory žáka, pedagogicko-psychologické vedení apod.).*
- *Přímá práce s žákem (individuální a skupinová).*
- *Včasná intervence.*
- *Konzultace pro zákonné zástupce, pedagogické pracovníky, školy a školská zařízení.*
- *Sociálně právní poradenství (sociální dávky, příspěvky, apod.).*
- *Krizová intervence.*
- *Metodická činnost pro zákonné zástupce, pedagogy (podpora při tvorbě individuálního vzdělávacího plánu).*
- *Kariérové poradenství pro žáky se zdravotním postižením.*
- *Zapůjčování odborné literatury.*
- *Zapůjčování rehabilitačních a kompenzačních pomůcek podle potřeb žáků.*
- *Ucelená rehabilitace pedagogicko-psychologickými prostředky.*
- *Pomoc při integraci žáků se zdravotním postižením do mateřských, základních a středních škol, instruktáž a úprava prostředí.*
- *Všestranná podpora optimálního psychomotorického a sociálního vývoje žáků se zdravotním postižením v duchu tzv. ucelené rehabilitace (využívání prostředků pedagogicko psychologických, léčebných, sociálních a pracovních), tj. zajištění komplexní péče zaměřené nejen na žáka s postižením, ale na celou jeho rodinu.*
- *Vedení dokumentace centra a příprava dokumentů pro správní řízení.*
- *Koordinace činností s poradenskými pracovníky škol, s poradnami a středisky výchovné péče.*
- *Zpracování návrhů k zařazení do režimu vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami.*
- *Zpracování návrhů individuálních vzdělávacích plánů.*
- *Tvorba, návrhy a nabídka speciálních pomůcek podle individuálních potřeb žáků.*¹¹

¹¹ Metodický portál: Inspirace a zkušenosti učitelů. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2013-02-23].

http://wiki.rvp.cz/Knihovna/1.Pedagogick%C3%BD_lexikon/S/Speci%C3%A1ln%C4%9B_pedagogick%C3%A9_centrum

2.3. Formy vzdělávání

„Formy vzdělávání a poskytování reedukační péče vycházejí z doporučení pedagogicko-psychologické poradny či za spolupráce příslušného speciálně-pedagogického centra, Dyscentra.

V současné době fungují tyto základní možnosti péče:

1. Individuální péče prováděná v rámci vyučování učitelem kmenové třídy

Tato péče se užívá u mírnějších forem poruchy v rámci běžné třídy základní školy. Učitel musí mít dostatečné informace a vědomosti o problematice a měl by vytvořit co nejlepší podmínky pro reedukaci.

2. Individuální péče prováděná učitelem

Tento učitel musí být absolventem speciálního kurzu. Funguje zde i speciální pedagog nebo školní psycholog. Může vést dyslektické kroužky nebo reedukační péči.

3. Třídy individuální péče jsou zřizovány při základních školách

Tyto třídy dítě navštěvuje v průběhu dne. Jde většinou o hodiny českého jazyka. Hodiny vede zpravidla speciální pedagog.

4. Cestující učitel

Většinou je to pracovník pedagogicko-psychologické poradny nebo speciálně pedagogického centra. V průběhu doučování provádí reedukaci.

5. Speciální třídy pro děti s poruchami učení a chování

V těchto třídách je snížený počet žáků. Vyučuje zde speciální pedagog. Speciální třídy jsou legislativně zajištěny Vyhláškou č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných. Žáci se zařazují do speciálních tříd dle odborného vyšetření a musí s tím souhlasit jeho zákonný zástupce a ředitel školy. Tyto třídy jsou vhodné pro žáky s průměrnými a slabě podprůměrnými intelektovými schopnostmi. Také pro neurotické žáky a žáky s pomalým tempem, kteří potřebují individuální přístup.

6. Speciální školy pro děti s poruchami učení

V průběhu celé výuky je dítěti zajištěna ze strany odborníků individuální a speciální péče.

7. Třídy při dětských psychiatrických léčebnách

Jsou zde děti s těžkým stupněm postižení. Probíhá zde reedukační i terapeutická péče.

8. Individuální a skupinová péče

Tato péče funguje v pedagogicko-psychologických poradnách nebo ve speciálně-pedagogických centech. Jsou to různá společná sezení skupin, kam dochází i rodiče. Díky přítomnosti rodičů dítě vidí, že má rodič zájem a to ho motivuje.¹²

2.4. Nálepkování

„Teorie nálepkování (nebo také etiketizační teorie či teorie labellingu) se řadí mezi konstruktivistické teorie. Zabývá se procesem interakce mezi jedinci, kteří porušují společenské normy a mezi osobami, které je hodnotí (dávají jim určitou nálepkou). Anthony Giddens definuje teorii etiketizace jako teorii deviace, podle které se určití jedinci stávají deviantními proto, že byli takto označeni jinými lidmi.“¹³

Uvedu příklad, se kterým jsme se jistě téměř všichni setkali. V běžné třídě je například chlapec, který má dysgrafii. Profesionální a empatický učitel k němu bude přistupovat jako k jiným dětem, avšak mu bude zadávat úkoly jemu vhodné. Na druhé straně může mít dítě učitele, který mu bude dávat úkoly jako jeho spolužákům a dítě tomu nebude stačit, bude pomalé, písmo bude neupravené a bude se trápit. A učitel udělí dítěti nálepkou lajdáka. To se roznese i mezi ostatní pedagogy a najednou je dítě nálepkované, aniž by za to mohlo. Dítěti stále opakují, že je lajdák a že se nesnaží a tím dítěti velice snižují sebevědomí a ono se bude samo za líné považovat a následně se tak i chovat. Tím samozřejmě vzniknou další a to mnohem závažnější problémy, jako například v kázni a celkovém chování. Takovýto pedagogický přístup by měl v dnešní době naprosto vymizet. Víme, že nikdo nejsme

¹² PIPEKOVÁ (ED.), Jarmila. *Kapitoly ze speciální pedagogiky*. 2. vyd. Brno: Paido, 2006, s. 158-159. pedagogická literatura. ISBN 80-7315-120-0.

¹³ Teorie nálepkování. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2013-02-23]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Teorie_n%C3%A1lepkov%C3%A1n%C3%AD

dokonalý a každý máme nějaké chyby, a proto bychom takto měli přistupovat i ke svým žákům. Měli bychom v nich posilovat a chválit to dobré a výjimečné co v nich je.

2.5. Hodnocení žáků s SPU

Dříve se hodnotilo tak, že se dětem s SPU automaticky zlepšovala známka o jeden nebo i o dva stupně a to jak při průběžném známkování, tak i u známek na vysvědčení. To samozřejmě způsobilo to, že se tyto děti přestaly snažit, protože věděli, že přece propadnout nemohou.

V dnešní době se myslím každý pedagog setkal se žákem, který měl nějakou specifickou poruchu učení. Už to není neobvyklé jako dříve. Když jsou děti s SPU jinak vzdělávány, tak by také měly být i jinak hodnoceny, než děti ostatní.

„Při hodnocení a klasifikaci lze využívat možností daných Metodickým pokynem MŠMT ČR č.j. 13 711/2001-24 k vzdělávání žáků se specifickými poruchami učení nebo chování. Žáci se specifickými poruchami učení mají nárok na speciální péči po celou dobu školního vzdělávání (i na SŠ).“¹⁴

Pokud začne učitel používat odlišné metody hodnocení, tak by měl podat vysvětlení všem osobám, kterých se to nějakým způsobem dotýká. Nejtěžší bývá vysvětlování spolužákům dítěte. Často nechápou, proč dítě s poruchou má více času na diktát než ostatní, proč může napsat jen půlku cvičení, proč dostalo dvojku a já čtyřku, když máme stejný počet chyb atp. Je tedy na učiteli, aby spolužákům vysvětlil, že každý jsme nějaký a že ono za to nemůže a když mu společnými silami pomůžeme, tak obtíže zmírníme.

Také je důležité, abychom dítě nevystavovali zbytečným stresům, jako je například čtení na čas před třídou, desetiminutovky, dlouhé opisy nebo přepisy apod. Naopak můžeme před diktátem dítěti říci, že bude psát každou druhou diktovanou větu (pokud ho ovšem nebude rušit diktování ostatním spolužákům) nebo můžeme dítěti předložit doplňovačky. Hodnotíme to, co dítě napsalo, ne to, že dítě půl diktátu nestihlo.

¹⁴ ŽÁČKOVÁ, Hana a Drahomíra JUCOVIČOVÁ. *Metody hodnocení a tolerance dětí s SPU: (pro 1. stupeň ZŠ)*. Praha: D+H, 2006, s. 6. ISBN 80-903579-4-6.

Hlavním cílem je, aby dítě zažilo pocit úspěchu. Když budeme na dítě tlačit a nutit ho do věcí, které opravdu nezvládá, tak mu tím podrazíme sebevědomí, ono rezignuje a my v něm můžeme vyvolat třeba i agresivitu.

Nesprávné postoje k hodnocení, klasifikaci a toleranci dětí s SPU

Ze strany pedagoga se můžeme setkat s nechotou, netolerancí, zlehčováním nebo například i neznalostí v oblasti SPU. Mnoho učitelů, převážně z druhého stupně si myslí, že SPU je problémem prvního stupně a že poté už problémy vymizí. To samé se týká také některých učitelů na středních školách.

2.6. Individuálně vzdělávací program (IVP)

„Vzdělávání individuálně integrovaného žáka se uskutečňuje podle individuálního vzdělávacího programu“ (Směrnice Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR k integraci dětí a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami do škol a školských zařízení č. j. 13 710/2001-24 ze dne 6.6.2002, čl. 1, odst.2).

„Individuální vzdělávací program je podkladem pro uplatňování požadavku ředitele na navýšení finančních prostředků a je závazným dokumentem pro zajištění speciálních vzdělávacích potřeb žáka.“¹⁵

Zelinková (2003) vysvětluje IVP tak, že vzniká na základě spolupráce třídního učitele, žáka, jeho rodičů, vedení školy, pracovníka provádějícím reedukaci a pracovníkem PPP. IVP umožňuje žákovi pracovat dle jeho schopností a hlavně individuálním tempem. Dítě díky tomu pracuje bez stresu a dosahuje mnohem lepších výsledků, než kdyby pracoval pod časovým tlakem. Dále učitel pomáhá pracovat s dítětem na úrovni, které dosahuje a může ho také individuálně hodnotit. Je důležitá spolupráce s rodiči, kteří jsou seznámeni se situací dítěte. Důležitá je také aktivita samotného dítěte, které přebírá zodpovědnost za výsledky reedukace. *„Důležitým předpokladem kvalitního IVP a jeho úspěšné realizace je vycházení z podkladů, které jsou zdrojem všech podstatných a relevantních informací o dítěti. Je nutné vycházet z více zdrojů a vyhnout se tak případnému zkreslení a v důsledku toho i neobjektivnímu vnímání potřeb dítěte.“*

¹⁵ ZELINKOVÁ, Olga. *Poruchy učení*. 10. vyd. Praha: Portál, 2003, s. 220. ISBN 80-7178-800-7.

*Potřebné údaje o dítěti získáme na základě speciálně pedagogického, psychologického, případně i lékařského vyšetření. Nezbytným zdrojem informací je pedagogická diagnostika.*¹⁶

Speciálně pedagogické vyšetření provádí speciální pedagog, většinou v pedagogicko psychologické poradně nebo speciálně pedagogickém centru. V dnešní době jsou už standardizované testy, díky nimž můžeme zjistit úroveň rozvoje dítěte v jednotlivých oblastech. Například zkoumáme emoční oblast, jazykovou vybavenost dítěte, jeho paměť, pohybové dovednosti, grafomotoriku, jeho sociální postavení, dosavadní vědomosti atd. Zjišťujeme i úroveň čtení, psaní a počítání a to díky testům. Díky tomu vytvoříme metody a nástroje k tomu, aby bylo dítě ve škole úspěšnější.

Psychologické vyšetření provádí psycholog, nebo z části i speciální pedagog. Zde jde o to, přijít na to, co dítě trápí a nalézt jádro problému. Metod, které můžeme použít je hodně. Jedná se o testy, dotazníky, rozhovory, hry atd.

K lékařskému vyšetření dochází například tehdy, když je například podezření na vadu sluchu nebo zraku. Občas se setkáváme i s vadami řeči, o které se později stará logoped.

O pedagogickou diagnostiku se starají učitelé. Ta vychází hlavně z toho, co už o žákovi víme. Co se týče metod, tak můžeme použít testy, dotazníky, rozhovor s rodiči i žákem, pozorování, studium jeho dokumentů atd.

Informace získáváme jak od žáka samotného, vyučujících učitelů, rodičů, kamarádů, učitelů ve školní družině, ale také třeba od vedoucích kroužků které žák navštěvuje.

Pedagogická diagnostika se soustřeďuje také na to, co žák již umí, jak si učivo osvojil a co mu naopak dělá problémy. Také sledujeme jakého druhu chyb se dopouští a v jakém rozsahu.

Nesmíme zapomenout na již zmíněný rozhovor s rodiči. Měli bychom od nich zjistit žákovo postavení v rodině, jeho povinnosti, záliby, jak probíhá jeho domácí příprava do školy, jestli mu s tím někdo pomáhá a jaké je jeho rodinné zázemí celkově.

¹⁶ JUCOVIČOVÁ, Drahomíra, Hana ŽÁČKOVÁ, Jaroslava BUDÍKOVÁ, Blanka BARTOŠOVÁ a Apolena ŠAUEROVÁ. *Individuální vzdělávací plán pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami*. Praha: Nakladatelství D+H, 2009, s. 13. ISBN 978-80-87295-00-7.

Co se týče návštěvy speciálních zařízení, tak se k tomu rodiče z počátku staví odmítavě. Bojí se již zmiňovaného „nálepkování“ jejich dítěte. Proto vyšetření oddalují, záměrně na ně nechodí a celkově si nepřiznávají, že jejich dítě má problém, který se musí řešit hned, jak se na něj přijde. Teprve potom můžeme čekat zlepšení. Na jednom z prvních vyšetření musíme rodiče seznámit s metodami, se kterými budou i oni doma se žákem pracovat a seznámíme je s celkovým plánem a následným cílem, kterého chceme dosáhnout.

Postup při žádosti o IVP:

O vyšetření v PPP žádají rodiče dítěte, případně jeho zákonní zástupci

Zprávu z vyšetření vydá PPP jen zákonnému zástupci žáka. Ten ji musí co nejdříve předat třídnímu učiteli, aby mohli pedagogové pracovat se žákem dle doporučení PPP. Zákonný zástupce si podá k řediteli školy písemnou žádost o povolení IVP. Ředitel školy rozhodne o povolení integrace a zákonný zástupce je o tomto povolení písemně informován. Žákovi je na základě podkladů PPP vypracován IVP. Ten se vypracovává každoročně s přihlédnutím k případným změnám v individuálním přístupu k žákovi. Jsou v něm uvedeny závěry a doporučení PPP, pomůcky a na co se konkrétně při individuálním přístupu zaměříme.

Vypracovaný IVP je předložen k nahlédnutí rodičům, ti ho společně se žákem podepíší. Dále IVP podepisuje ředitelka školy, výchovná poradkyně a učitel zodpovědný za výuku daného předmětu. Má ho k dispozici také PPP.

Integrovaný žák je hodnocen s výrazným přihlédnutím ke své poruše. Musíme dítěti vysvětlit, že diagnóza SPU neopravňuje žáka k „nicnedělání“. IVP je vypracován proto, aby lépe překonalo svou poruchu. Pokud si dítě ve škole neplní školní povinnosti, odmítá pracovat, jen se vymlouvá na SPU, nenosí úkoly a pomůcky, neučí se – takže neplní požadavky IVP - může škola od IVP odstoupit a přejít k běžným formám výuky a klasifikace.

Při správném vedení má většina těchto žáků předpoklady zvládnout úspěšně studium středních i vysokých škol. Nezbytným předpokladem úspěchu je úzká spolupráce rodiny a školy. IVP není jen formální dokument, který se po vypracování založí, ale je to materiál, se kterým se pracuje v průběhu celého školního roku, je aktualizován a doplňován na základě praktických zkušeností a je přínosem jak pro žáka, rodiče, tak i pedagoga.

Sestavení IVP je týmová práce. Podílí se na ní třídní učitel nebo i učitelé jednotlivých předmětů, odpovědný pracovník ze školského poradenského zařízení, asistent pedagoga

(působí-li ve třídě), rodiče dítěte a další odborníci – podle individuálních potřeb dítěte. Za zpracování odpovídá ředitel školy. IVP se sestavuje pro každé následující pololetí, tj. dvakrát za školní rok.

IVP vytvářejí všichni pedagogové, kteří dítě vyučují, vychovatelky ve školní družině nebo školním klubu, speciální pedagog, psycholog, výchovný poradce a někdy i metodik prevence.

Vypracovává se pro oblast, která je zasažena poruchou. Netýká se ale pouze konkrétního předmětu, ale zabývá se i oblastmi chování žáka a jeho začleněním v kolektivu.

IVP obsahuje, nebo by měl obsahovat:

- *„Osobní údaje žáka*
- *Závěry vyšetření dítěte*
- *Obsah, rozsah, průběh a způsob poskytování individuální péče*
- *Cíle speciálního vzdělávání*
- *Způsob reedukace*
- *Seznam potřebných pomůcek*
- *V případě potřeby uvedení dalšího pedagogického pracovníka*
- *Případné snížení žáků ve třídě*
- *Jmenovité uvedení pracovníka školského poradenského zařízení*
- *Předpokládanou potřebu navýšení finančních prostředků*
- *Podíl zákonných zástupců a žáka na realizaci IVP*
- *Další důležité údaje*
- *Datum podpisu a časová platnost IVP*
- *Podpisy vyučujících, zákonných zástupců a žáka*
- *Aktualizace IVP*¹⁷

¹⁷ JUCOVIČOVÁ, Drahomíra. *Individuální vzdělávací plán: pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami*. 1. vyd. Praha: D+H, 2009, s. 30-32. ISBN 978-80-87295-00-7.

Tyto body později naplním v praktické části této práce.

Průběh realizace IVP

Pokud je správná reedukace, tak docílíme efektivní integrace. Způsobů realizace je více.

Individuální integrace v běžné třídě – v tomto případě bývají využíváni pedagogičtí asistenti nebo dochází ke snížení žáků ve třídě, aby měl pedagog více času na péči o integrovaného žáka.

- Dítěti se individuálně po předem domluvenou dobu věnuje školní speciální pedagog.
- Školní speciální pedagog se dítěti individuálně nebo ve skupině věnuje během vyučování a to hlavně v hodinách, na kterých dítě nemusí nutně být. Dochází k reedukaci a speciálním cvičením, díky kterým dítě lépe pochopí probíranou látku. Pracuje se se speciálními pomůckami a učebnicemi. Tento způsob známe jako „kabinety rozšířené péče“ nebo „nápravy“.
- Reedukaci může také zajišťovat specializované pracoviště, jako například pedagogicko psychologická poradna nebo speciálně pedagogické centrum a to například i formou doučování.
- Pokud je psycholog přímo ve škole, tak i ten může se žáky s SPU pracovat.
- Pokud není na škole speciální nebo psycholog, tak práci s dětmi s SPU zajišťuje výchovný poradce.

2.7. Asistent pedagoga

Asistent pedagoga je podle § 2 zákona č. 563/2004 Sb. pedagogický pracovník. Asistent pedagoga je pravou rukou učitele. Dává učiteli zpětnou vazbu a informuje ho o tom, co se děti naučily a co zatím ne. Je ve třídě po celou dobu výuky. Pracuje dle jeho pokynů, zapojuje se do práce se třídou, pomáhá dítěti se orientovat po budově, pomáhá mu s přípravou pomůcek na vyučování, komunikuje s rodinou žáka, podílí se na vytváření individuálního vzdělávacího programu. Pracuje ale se všemi žáky, nejen s žákem s poruchou a pomáhá učiteli zajišťovat plynulý chod výuky. 1. září 2012 vstoupila v platnost novela zákona č. 198/2012 Sb. o pedagogických pracovnících, kterou se mění zákon č. 563/2004 Sb. Novela se také dotýká asistentů pedagoga, a to konkrétně úrovně jejich dosaženého vzdělání.

Od 1. září 2012 vymezuje zákon dvě kategorie asistentů pedagoga:

„Do první skupiny spadají asistenti působící ve třídách, ve kterých se vzdělávají žáci se speciálními vzdělávacími potřebami nebo ve školách podporujících inkluzivní vzdělávání. Tito asistenti musí od 1. září 2012 mít minimálně střední vzdělání ukončené maturitou, přičemž střední škola nemusí být pedagogického směru. Střední vzdělání by mělo být doplněno studiem pedagogiky nebo studiem pro asistenty pedagoga. Předchozí znění zákona umožňovalo vykonávat tuto profesi i se základním vzděláním spolu s absolvováním akreditovaného vzdělávacího programu pro asistenty pedagoga.

Druhou kategorií asistentů pedagoga jsou ti, kteří působí v této profesi při školských zařízeních (např. školní družiny nebo kluby). Takoví asistenti splňují kvalifikační požadavky i se základním vzděláním. Nicméně i v tomto případě musí být základní vzdělání doplněno o příslušný akreditovaný kurz.

Na samotném vzdělávání se nic nemění. Zákon pouze začal místo akreditovaného kurzu pro asistenty pedagoga používat termín studium pro asistenty pedagoga.“¹⁸

¹⁸ Změny požadavků na asistenta pedagoga. *Inkluze.cz* [online]. 2010 [cit. 2013-02-23]. Dostupné z: <http://www.inkluze.cz/clanek-464/zmeny-pozadavku-na-asistenta-pedagoga>

Praktická část

Pro svou praktickou část jsem si zvolila studium osobních dokumentů a rozhovor. Má praktická část se bude týkat žáka, kterého několik let doučuji a byly mu diagnostikovány SPU. Od rodičů žáka jsem dostala svolení s chlapcem pracovat a použít údaje o něm ve své práci. Osobní údaje budou samozřejmě skryty, protože se jedná o nezletilé dítě. IVP mi dala k dispozici maminka chlapce. Představím také jeho kasuistiku. Kasuistika bude obsahovat záležitosti týkající se porodu, jeho vývoj, zdravotní stav, školní a rodinné záležitosti. Studovat budu jeho individuální vzdělávací plány, které později také podle vlastního uvážení zhodnotím. Dále s ním budu dělat rozhovor, který bude zaměřen na jeho školní úspěchy a neúspěchy a také informovanost o IVP.

Cílem této části bude informovat o názorech a postojích, které ke své poruše zaujímá malé dítě chtěla bych uvést jeho názory. Dalším cílem bude zmapování a zhodnocení jeho IVP a zda je funkční nebo ne.

3. Žák s SPU

Martina doučuji již třetím rokem, tedy od začátku jeho nástupu do třetí třídy a to český jazyk. Je mu 11 let a je žákem 5. třídy běžné základní školy. Od začátku jsem byla seznámena s jeho poruchami a to dyslexií, dysgrafií, dysortografií a problémem s pozorností. Doučování probíhá jednou týdně po dobu jedné hodiny.

S Martinem máme přátelský vztah. Od začátku jsem nechtěla, aby mě bral jako jednu ze svých učitelek. Co se týče doučování samotného, tak osobně musím říct, že se opravdu snaží. Samozřejmě, někdy má špatnou náladu a musím ho doslova přemlouvat k nějakým výkonům, dohadujeme se a on mě přemlouvá, abychom dělali radši cokoli jiného, jen abychom se nemuseli učit. Ale jindy mě dokáže naprosto ohromit tím, s jakou poctivostí a pílí pracuje.

Náplní našich hodin je procvičování právě probírané látky ve škole, procvičování již probraného učiva a také různá reedukační cvičení zaměřená přímo na specifické poruchy učení. Snažím se, aby ho hodiny bavily, aby to nebyla běžná hodina, kterou zažívá každý den ve škole, a proto hodiny zpestřuji různými hrami, hlavně slovními, které Martina obzvlášť baví.

Martin má všeobecný rozhled. Zajímá se o techniku, vesmír, historii, zvířata a samozřejmě dětské věci, jakými je LEGO, o kterém dokáže dlouhosáhle vyprávět. Občas mě i on poučí o věcech, o kterých jsem nikdy neslyšela a to mu velice dodá na sebevědomí, že i on poradí mě, nejen já jemu. Baví ho také čtení a listování v různých encyklopediích a to je velice důležité pro rozvoj a zlepšení jeho pozornosti. Je to také velký sportovec.

Co se týče jeho pozornosti, tak s tou stále trochu bojujeme. Například během diktátu si vzpomene na to, že mi musí hned nutně říct o tom, co se mu dneska stalo a co kde viděl. V těchto situacích jsme domluvení, že si to řekneme během toho, kdy mu budu kontrolovat splněné úkoly, nebo pokud bude dobře pracovat, tak posledních pár minut můžeme věnovat povídání, na které se vždy moc těší.

Jeho známky z Českého jazyku jsou průměrné a odpovídající poruchám. Na vysvědčení se drží na pěkné trojce.

Spolupráce s jeho rodinou, tedy hlavně maminkou je na výborné úrovni. Pokud se vyskytne jakýkoliv problém, tak se ho snažíme řešit hned od počátku, aby nenarůstal. Komunikace mezi námi je dobrá a vyházíme si ve všem vstříc.

Martinova škola má zhruba 600 žáků. Je výborně vybavená, protože se pyšní velkým počtem učeben. Například multimedialní, počítačovou, jazykovou, výtvarnou, přírodopisnou, hudební, chemickou laboratoří, gymnastickým sálem, cvičnou kuchyňkou, keramickou dílnou atd. Škola také pořádá školy v přírodě, kterých se děti rády účastní. Ke škole také patří samozřejmě školní družina, jídelna a školní knihovna.

Tato škola pracuje podle školního vzdělávacího programu Učíme se učit se – chceme rozumět sobě, druhým i světu kolem. Výuka je tedy zaměřena na více hodin rodinné a občanské výchovy a etiky.

Co se týče výuky jazyků, tak mě překvapilo, že se zde kromě angličtiny a němčiny učí také italština.

Pro žáky z prvního stupně zde funguje také dysklub, kde se v malých skupinkách schází jednou týdně.

Dvakrát týdně ve škole působí školní psycholog a škola má své dvě výchovné poradkyně, jednu pro první stupeň a druhou pro stupeň druhý.

Na této škole mě zaujalo rozsáhlé spektrum kroužků které děti mohou navštěvovat. Některé z nich jsou opravdu netradiční. Uvedu pár příkladů: Fotbálek, ruční práce, hra na klavír, wii sport, logicus, angličtina, anglická družina, dřevěná dílna, keramika, šachy, Wing Tsun sebeobrana, věda nás baví a mnoho dalších.

Funguje zde také školní parlament.

3.1. Kasuistika

OSOBNÍ ANAMNÉZA:

Jméno: Martin XXX

Datum narození: XXX

Věk: 11 let

Třída: 5.A

POROD:

Porod byl spontánní, rychlý, bez komplikací. Od první kontrakce po samotný porod necelých osm hodin. Poslední hodinu a půl v porodnici, po protrhnutí plodové vody se Martin narodil do 40 minut bez komplikací. Apgar skóre bylo v plné hodnotě.

PSYCHOMOTORICKÝ VÝVOJ:

Martin lezl i chodil relativně později, nejdříve se spíše plazil, klasické lezení si myslím nastalo až po desátém měsíci a chodil kolem 13 měsíce. On se nešplhal po nábytku, aby se postavil, ale trénoval postavení bez opory, jakmile to dokázal, tak během pár dnů začal chodit.

VÝVOJ ŘEČI:

Velmi dlouho používal soustavu asi dvaceti výrazů a slov, ale těmi dokázal vyjádřit skoro vše. Mluvit začal ve dvou a půl letech, ale rovnou v celých větách a souvětích. Skoro to vypadalo, že čekal, až bude vše umět a pak začal.

LÉKY, LÉKAŘSKÉ ZÁKROKY, ALERGIE, NEMOCI:

Martin nebyl nemocný, doposud žádná antibiotika či vážnější nachlazení. Nepočítám dva či tři dny v posteli. Jedinou klasikou nemocí byly neštovice. Zároveň nemá ani žádnou alergii.

Za svůj život byl jednou v nemocnici po srážce se snowboardistou na lyžích, kdy tam ležel s hematomy na ledvinách a nadledvinách. Jednou měl šitou ránu na hlavě, dva stehy.

PÉČE ODBORNÝCH LÉKAŘŮ:

Necelé dva roky v péči logopeda (sš, zž, cč, rř,l) Jinak není a nebyl dlouhodobě v péči žádného specialisty. Péče psychologa v PPP kvůli SPU

ODKLAD ŠKOLNÍ DOCHÁZKY:

Ano, proběhl odklad školní docházky o jeden rok a to z důvodu skřížené laterality a doporučení více uvolnit ruku, pro psaní.

RODINNÁ ANAMNÉZA

Rodina je úplná a funkční. Vztahy jsou běžné a dobré. Bydlí v rodinném domě společně s babičkou, jeden pokoj sdílí se sestrou.

Otec – vysokoškolské vzdělání

Matka – středoškolské vzdělání s maturitou

Sestra – navštěvuje stejnou základní školu, jako bratr.

Sourozenecké vztahy jsou dobré, přiměřené věku a pohlaví sourozenců. Vztah s nevlastní sestrou (24 let – z prvního manželství) je dobrý.

Ani jeden z rodičů nemá diagnostikovanou žádnou SPU, ani si jí není vědom. Jejich dcera, která navštěvuje třetí třídu, tak má diagnostikovanou dyslexii a dysgrafii.

Rodinné dovolené: ročně alespoň jedna, dříve jsme cestovali výrazně více, 2x – 3x do roka, v současnosti min. 1x.

Výchovné obtíže nejsou žádné zásadní, většinou jsou řešené domluvou či důraznou domluvou.

S Martinem se učí matematiku otec, na ČJ a AJ má doučování.

Je motivován i chválen. Motivován je hlavně tím, že při zlepšení známek na vysvědčení se mu plní jeho přání. Chválen je za dobré známky, slušné chování a dobře odvedenou práci.

Jeho výkon pozitivně či negativně ovlivňuje prostředí a nálada, ale také motivace.

Sourozenec není dáván za příklad. Ke každému se přistupuje jako k samostatnému jedinci. Chválíme a káráme vždy jen za to, co se týká jeho samotného, nebo jsou kárání oba za společné prohřešky. Ani jeden není pro sourozence označován jako vzor.

ŠKOLNÍ ANAMNÉZA

Martin chodil do školky od tří let. Navštěvoval školky dvě, v Praze i mimo Prahu. Do pražské školky začal chodit až od čtyř let. Vztahy k dětem i k paní učitelkám byly dobré. Do školky chodil rád.

Do školy chodil také rád. Byl ale čím dále více demotivován tím, že mu nešlo čtení, maminka neměla dost trpělivosti a pochopení, protože neměla ani tušení, že by mohl mít nějaký problém se čtením či psaním. Na zimu změnil školu, kde paní učitelka neprojevovala tolik pochopení pro to, že mu nejdou věci tak dobře, jako ostatním dětem.

Ke konci roku navrhla jeho třídní učitelka z Prahy, aby podstoupil testy, protože měla pocit, že by u Martina mohl být problém.

Paní učitelku v Praze měl moc rád, mimo Prahu ne.

Se spolužáky má dobrý vztah, absolutně běžný. Nemá žádnou vyhraněnou pozici, je členem skupiny kluků.

Zájem rodičů o školu a školní výsledky je přiměřený, dle potřeby.

Pochvaly ovlivňují pozitivně Martinův vývoj. Negativně ho ovlivňuje např. časté psaní testů v AJ, kdy dostává špatné známky, je to pro něj demotivující.

V péči PPP je od prosince druhé třídy, na možné problémy upozornila jeho třídní paní učitelka.

3.2. Ukázky individuálně vzdělávacích plánů

Zde jsou ukázky Martinových individuálně vzdělávacích plánů od zjištění SPU po současnost.

Individuální vzdělávací plán 2011/2012

Jméno: Martin XXX

Bydliště: Praha

Třída: 3.A

Škola: Základní škola XXX Praha

Stručný popis obtíží

Martin má největší problém vydržet u jednoho typu činnosti/úkolů. To plyne především z potíží se soustředěním a dále z potíží SPU. Úkoly mu nejdou plnit tak lehce jako ostatním, proto rychle ztrácí motivaci. Stav rozumových schopností odpovídá pásmu širšího průměru.

Je pravděpodobné, že s jeho problémy souvisí i nevyrovnaný vývoj v jednotlivých oblastech ve struktuře intelektu a výrazněji je oslabená rychlost zpracování informací.

Naproti tomu Martin vyniká v úkolech s prostorovou představivostí a v úkolech zaměřených na oblast názorovou namísto verbální.

Martinovo čtení je doposud přerývané s výskytem záměn tvarově podobných písmen. Slovní analýza je prozatím problémová.

Chválím ho za aktivitu při společném čtení a za velkou snahu ukázat čtení vlastního textu (referátu, zápisu ze čtenářského deníku a dalších typů domácích úkolů). Porozumění textu je nepřesné, Martin se ještě zaměřuje na samotný proces čtení a smysl mu někdy uniká.

V písemném projevu raději volí tiskací písmo. Ale ani takto není schopný napsat jakýkoli text bezchybně. Často spojuje slova dohromady, vynechává znaménka a písmena a některá písmena mají nepřesnou až nečitelnou podobu. Dochází k záměně tvarově podobných písmen. Obtížně rozlišuje tvrdost hlásek a obtížná je i větná analýza. Pozornost je krátkodobá. Chválím ho ale za snahu při psaní. Při diktátech za úsilí psát stejné množství vět jako spolužáci.

Závěry pedagogicko psychologické poradny

Dyslexie, dysgrafie, dysortografie a oslabení pozornosti.

Individuální výukový program

Martin doposud zvládá s určitou tolerancí učivo ve všech předmětech v plném rozsahu a prozatím nebude potřeba ponechávat některé učivo do dalších ročníků. Při výuce jsou zohledňovány jeho individuální potřeby – multisenzoriální přístup při vyučování, střídání činností s možností uvolnění a odpočinku (relaxační chvílky). Pokud bude nutné, výklad je možné podle potřeby prodloužit, bude kontrolováno pochopení nové látky a instrukcí.

Stále bude docvičována sluchová analýza a syntéza. Martin se bude učit pracovat s textem tak, aby optimálně porozuměl obsahu. Martin může psát vždy tiskacím písmem. Při diktátech může psát každou druhou větu (zkrácený diktát), jen pokud bude chtít může napsat celý diktát s tolerancí chyb v závěru diktátu. Bude využíváno doplňování gramatických jevů namísto diktátu.

Celkově se bude výuka více orientovat na oblast, ve které je Martin úspěšný. Pro Martina je podstatná kladná zpětná vazba (zdůraznění správných výsledků, jevů, poskytnutí ocenění před třídou a podobně). Bude respektováno individuální tempo. Úkoly se nebudou časově omezovat a nebude se hodnotit jako chybné to, co Martin nestihne.

V hodinách AJ bude tolerován fonetický zápis. Martinovi se toleruje pomalejší tempo při psaní. Při hláskování anglických slov také. U Martina preferuji ústní zkoušení slovíček před písemným. Dbá se hlavně na porozumění poslechu a mluveného slova před písemným.

Potřebné pomůcky

Počítačové programy Dyscom, Objevitel,... čtenářské tabulky a tabulky Logico piccolo, pracovní sešity pro nápravu SPU.

Organizace péče

Individuální přístup péče během vyučování s dodržáním výše zmíněných úkolů a zásad. Mimo vyučování 1 hodina týdně v dysklubu.

Způsob hodnocení a klasifikace

Martinova klasifikace v oblastech, do kterých se promítá porucha, bude mít spíše motivační charakter.

V pravopise nebudou při hodnocení započítávány specifické chyby

V naukových předmětech bude preferována ústní forma zkoušení.

Spolupráce s rodiči

Maminka bude dle potřeby průběžně konzultovat (cca 1 za měsíc), jak Martinovi pomáhat, aby se mu ještě více dařilo být ve škole úspěšný. Spolupracuje, navrhuje další možnosti, jak Martinovi učivo více zpříjemnit a konzultuje domácí práci.

Spolupráce s odborným pracovištěm

PPP, která provedla diagnostikování

Individuální vzdělávací plán zpracovali

Třídní učitelka učitelka AJ výchovný poradce

ředitelka školy psycholog

Rodiče byli seznámeni s obsahem individuálního plánu

Podpis rodičů

.....

Individuální vzdělávací program 2012/2013

Jméno: Martin XXX

Bydliště: Praha

Třída: 4.B

Škola: Základní škola XXX Praha

Stručný popis obtíží

U Martina byly diagnostikovány specifické poruchy učení – dyslexie, dysgrafie, dysortografie a suspektivní ADHD, která se projevuje psychomotorickým neklidem a vyšší unavitelnosti při plnění úkolů, které jsou pro Martina obtížné.

Martinovo písmo má dysgrafický charakter, objevují se stále problémy se slovní analýzou, záměny písmen, vynechávání písmen, slabik, znamének.

Čtení je přerývané, se záměnami tvarově podobných písmen, se slabým porozuměním. Aktivní čtení je pro Martina vyčerpávající, rychlost čtení je nízká.

Martin má dobré intelektové předpoklady o vyučování se aktivně zajímá, je snaživý. Pokud ho téma zaujme, je schopen udržet pozornost.

Výborná prostorová představivost se projevuje zejména v geometrii. Zřetelná je dobrá pojmová vybavenost a všeobecná informovanost žáka.

Závěry pedagogicko psychologické poradny

Dyslexie, dysgrafie, dysortografie, oslabení pozornosti

Individuální výukový program

Martin doposud zvládá s určitou tolerancí učivo ve všech předmětech v plném rozsahu a prozatím nebude třeba ponechávat učivo do dalších ročníků.

Při výuce jsou zohledňovány jeho individuální potřeby – multisenzoriální přístup při vyučování, střídání činností s možností uvolnění a odpočinku. Pokud vystane potřeba, bude možné podle potřeby prodloužit výklad. Je stále potřeba kontrolovat pochopení učiva i instrukcí, zejména pokud jsou zadány písemnou formou.

Stále bude docvičována sluchová analýza a syntéza. Martin se bude učit pracovat s textem tak, aby optimálně porozuměl obsahu.

Při hodnocení Martina bude maximálně dbáno na to, aby byly eliminovány chyby vyplývající ze specifických poruch. Gramatické jevy bude izolovaně doplňovat, v matematice bude minimalizován opis.

Martinovi bude umožněno zažít úspěch v oblastech, ve kterých je úspěšný (vlastivěda, geometrie, přírodověda,...), bude se mu dostávat kladná zpětná vazba (zdůraznění správných výsledků, jevů, poskytnutí ocenění před třídou atd.) Bude respektováno individuální tempo, úkoly se nebudou časově omezovat a nebude se hodnotit jako chybné to, co Martin nestihne.

V hodinách AJ bude tolerován fonetický zápis. Martinovi se toleruje pomalejší písmo při psaní. Při hláskování anglických slov také. U Martina preferuji ústní zkoušení slovíček před písemným. Dbá se hlavně na porozumění poslechu a mluveného slova před písemným.

Potřebné pomůcky

Počítačové programy Dyscom, Objevitel, čtenářské tabulky a tabulky Logico Piccolo, pracovní sešity pro nápravu SPU.

Organizace péče

Individuální přístup během vyučování s dodržením výše zmíněných úkolů a zásad. Mimo vyučování 1 hodina týdně v dysklubu.

Způsob hodnocení a klasifikace

Klasifikace v oblastech, do kterých se promítá porucha bude mít spíše motivační charakter. V hodnocení písemného projevu budou odlišovány specifické chyby od pravopisných. V naukových předmětech bude preferována ústní forma zkoušení.

Spolupráce s rodiči

Průběžné konzultace, při potřebě rychlý kontakt e-mailem. Maminka je informována o vhodných formách domácí přípravy.

Spolupráce s odborným pracovištěm

Pedagogicko psychologická poradna XXX

Individuální plán zpracovali:

Třídní učitelka učitelka AJ ředitelka školy psycholog vých. Poradce

Rodiče byli seznámeni s individuálním plánem

Podpis rodičů

Individuální vzdělávací program 2013/2014

Jméno: Martin XXX

Bydliště: Praha

Třída: 5.B

Škola: Základní škola XXX Praha

Stručný popis obtíží

U Martina byly diagnostikovány specifické poruchy učení – dyslexie, dysgrafie, dysortografie a suspektivní ADHD, která se projevuje psychomotorickým neklidem a vyšší unavitelností, zejména při plnění úkolů, které jsou pro Martina obtížné.

Martinovo písmo má dyslektický charakter, objevují se stále problémy se slovní analýzou, záměny písmen, vynechávání písmen, slabik, znamének.

Čtení je přerývané se záměnami tvarově podobných písmen, se slabým porozuměním. Aktivní čtení je pro Martina vyčerpávající, rychlost čtení je nízká.

Martin má výborné intelektové předpoklady, o vyučování se aktivně zajímá, umí být snaživý. Pokud ho téma zaujme, dokáže udržet pozornost.

Dobrá prostorová představivost se projevuje zejména v geometrii. Zřetelná je kvalitní pojmová vybavenost a všeobecná informovanost žáka.

Závěry PPP

Dyslexie, dysgrafie, dysortografie, oslabení pozornosti.

Individuální výukový program

Martin doposud zvládá s určitou tolerancí ve všech předmětech v plném rozsahu a prozatím nebude potřeba ponechávat některé učivo do dalších ročníků.

Při výuce jsou zohledňovány jeho individuální potřeby – multisenzoriální přístup při vyučování, střídání činností s možností uvolnění a odpočinku. Pokud vyvstane potřeba, bude možné podle potřeby prodloužit výklad. Je stále potřeba kontrolovat pochopení učiva i instrukcí, zejména pokud jsou zadány písemnou formou.

Stále bude docvičována sluchová analýza a syntéza. Martin se bude učit pracovat s textem tak, aby optimálně porozuměl obsahu.

Při hodnocení Martina bude maximálně dbáno na to, aby byly eliminovány chyby vyplývající ze specifických poruch. Gramatické jevy bude izolovaně doplňovat, v matematice bude minimalizován opis.

Martinovi bude umožněno zažít úspěch v oblastech, ve kterých je úspěšný (vlastivěda, přírodověda, geometrie), bude se mu dostávat kladná zpětná vazba (zdůraznění správných výsledků, jevů, poskytnutí ocenění před třídou atd.). Bude respektováno individuální tempo, úkoly se nebudou časově omezovat a nebude se hodnotit jako chybné to, co Martin nestihne.

V hodinách AJ bude Martinovi poskytnuta delší doba na vypracování úkolů i testů, kontrola pochopení zadání, případně doplňující instrukce. Rozlišení mezi specifickými a nespecifickými chybami. Respektování vlastního pomalejšího čtení.

Potřebné pomůcky

Počítačové programy Dyscom, Objevitel, čtenářské tabulky a tabulky Logico Piccolo, pracovní sešity pro nápravu SPU.

Organizace péče

Individuální přístup během vyučování s dodržением výše zmíněných úkolů a zásad. 1 hodina týdně náprava se speciálním pedagogem, mimo vyučování 1 hodina v dysklubu.

Způsob hodnocení a klasifikace

Klasifikace v oblastech, do kterých se promítá porucha, bude mít spíše motivační charakter. V hodnocení písemného projevu budou odlišovány specifické chyby od gramatických. V naukových předmětech bude preferována ústní forma zkoušení.

Spolupráce s rodiči

Průběžné konzultace, při potřebě rychlý kontakt e-mailem. Maminka instruována o vhodných formách domácí přípravy.

Spolupráce s odborným pracovištěm

Pedagogické psychologická poradna XXX

Individuální vzdělávací plán zpracovali:

Třídní učitelka Učitelka AJ

Ředitelka školy

Psycholog

Rodiče byli seznámeni s individuálním plánem

Podpis rodičů

.....

3.3. Vlastní hodnocení IVP

Ted' bych ráda zhodnotila podle svého názoru zmíněné individuální vzdělávací plány a porovnala je s tím, o čem jsem psala v teoretické části své práce a také se svými dosavadními zkušenostmi.

Ne všechny body byly v praxi naplněny. V první řadě bych podotkla to, že všechny tři IVP jsou téměř stejné. Nechci nikoho kritizovat, ale tvůrci si práci hodně ulehčili a každý rok IVP téměř jen opsali. To je samozřejmě špatně, protože každý rok se stav, vědomosti a dovednosti dítěte mění a podle toho by i IVP měl vypadat. I během samotného školního roku

se může měnit a doplňovat. To se v tomto případě nestalo. To mě překvapuje, protože na škole působí psychologové a péče o žáky s SPU je tam dostatečně zajištěna.

Hlavním nedostatkem v těchto uváděných IVP je, že samotný žák nebyl s IVP seznámen, a tak tam chybí i jeho podpis. To mi také potvrdil v rozhovoru, který je součástí mé práce. Seznámení žáka s IVP je velice podstatné, protože hlavně on musí vědět, jak a s čím má pracovat. Co po něm bude vyžadováno a naopak, co mu bude odpuštěno. Zmiňovala jsem, že škola může od IVP odstoupit, pokud žák nebude plnit své povinnosti dané právě v IVP, ale v tomto případě není od čeho odstupovat, když s tím žák není seznámen.

Dalším zádrhelem je, že v IVP jsou uváděny speciální pomůcky, se kterými má žák pracovat, ale samotný žák mi řekl, že jak pomůcky, tak počítačové programy vůbec nezná a tím pádem s nimi nepracuje.

V osobních údajích žáka také chybí jeho aktuální věk.

Co se týče bodů o snížení počtu žáků ve třídě, tak o tom, není nikde ani zmínka. Myslím si, že i to je také jeden z důležitých bodů, který by se měl v IVP posuzovat a řešit. To samé můžeme říci o navýšení financí na žáka. Péče o tyto děti je složitější jak z hlediska práce, tak samozřejmě i z hlediska financí. Bohužel, ani tento bod není v IVP naplněn.

3.4. Vzorová škola

Tuto podkapitolu jsem nazvala Vzorová škola právě proto, že mi tak dle mého názoru připadá. Jedná se totiž o již v úvodu zmíněnou základní školu, kde jsem strávila veškeré své školní praxe. Na této škole jsem také realizovala v loňském roce výzkum pro svou absolventskou práci na VOŠ Evropská.

Tou, pro mě výjimečnou školou je základní škola Korunovačnická v Praze, kde funguje Kabinet rozšířené péče, kam dochází žáci prvního i druhého stupně, kteří jsou ve škole integrováni s poruchou SPU. Podílela jsem na zpracování IVP a rukama mi jich prošlo velké množství, takže si myslím, že mohu porovnávat zmíněné IVP s těmi, které byly dobře udělané právě na ZŠ Korunovačnická. Na této výborné škole fungují dvě speciální pedagožky, které zabezpečují péči o děti a zároveň jedna z nich pracuje ve spádové PPP, kam většina dětí dochází. Děti k ní proto mají důvěru a chodí za ní se svými problémy. Tento kabinet je vybaven nespočtem speciálních pomůcek, knížek, pracovních sešitů, her a hraček, se kterými

žáci v době, kdy v kabinetu jsou pracují. Všechny to tam baví a chodí tam rádi. Nepanuje tam stres a nedůvěra, neznámkuje se tam, ale naopak se tam chválí, povídá a zkrátka se tam učí jinak.

Já jsem touto školou nadšená. Asi i proto jsem tam strávila krásné tři roky svých praxí a vlastně i díky tomu jsem se dostala k pomáhání žákům s SPU. Takhle by měly vypadat všechny školy. Bohužel nejsou finance a také dobří pedagogové, kteří mají pro tyto žáky soucit a hlavně pochopení. Každý z nich totiž potřebuje individuální přístup a péči, protože na světě nenajdeme dvě děti, které by měli úplně stejnou například dyslexii.

3.5. Rozhovor

Můj rozhovor s Martinem probíhal za krásného slunečného odpoledne. Nejdříve jsme se šli projít a poté šli do jeho oblíbené cukrárny na zmrzlinu. Martin se na rozhovor hodně těšil a po celou dobu vyzvídal, na co se ho budu ptát. Během procházky jsem ho ujistila, že se nemusí bát záludných otázek a že má mluvit ve větách a zbytečně nevtipkovat, jak je jeho zvykem. Rozhovor se skládal ze čtrnácti otázek, které byly předem připravené, ale samozřejmě jsme nechávali rozhovoru volný průběh a nikam jsem Martina zbytečně netlačila. Celý rozhovor jsem si nahrála na diktafon a poté jsem ho doslovně přepsala. Průběžně jsem se Martina ptala a doplňovala otázky.

Kolik času denně věnuješ domácí přípravě?

Jak kdy. Třeba když píšeme druhý den nějaký test, tak hodně, ale jindy skoro vůbec. A co příprava věcí do školy? Tak 5 minut. Dobře a když Tě čeká nějaký test? Tak klidně 3 hodiny většinou.

Myslíš si, že to je dostačující?

Jo, stačí, bohatě. Každý den se nepřipravuješ... Na vyučování to stačí. A nemyslíš, že by bylo dobrý každý den slovíčka zopakovat? To Ti zabere 10 minut. Každý den si je zopakovat. To ne, každý den jsem totiž doma třeba až v šest. Přijdu ze školy, vezmu věci na trénink, pak přijdu vysprchuji se, navečeřím se, kouknu na večerníček a jdu si do postele číst. A co kdybys občas místo toho čtení opakoval chvilku slovíčka? No to ne, já mám totiž od pani z pedagogicko psychologické poradny doporučeno, abych každá den alespoň chvíli četl.

Co děláš pro to, aby sis zlepšil známky?

Učím se. Poslouchám, co říká pani učitelka.

Co Tě motivuje, aby sis známky zlepšil?

Letos mi rodiče slíbili, že když budu mít na vysvědčení samý jedničky kromě dvou dvojek, tak mi koupí Lego za 4000,-. 2 dvojky – z češtiny a angličtiny. Takže Tě motivují dárky. Ano, vždycky se s rodiči na něčem domluvíme a já mám motivaci v dárku, který si už dlouho přeji..

Pomáhá Ti doučování? Baví Tě?

Moc. Ale baví mě jak kdy, když mám náladu, tak jo, když ne, tak moc ne. Tady nejde o náladu, to Tě musí bavit vždycky, doučování Ti přece pomáhá. A já Ti chci taky pomoci, takže musíš dávat pozor a snažit se.

Víš, jaké máš specifické poruchy učení?

Dyslexii, dysgrafii, dysortografii. A víš, co to znamená? Porucha čtení, porucha psaní a porucha vynechávání písmen.

Komplikují Ti poruchy práci ve škole?

Myslím si, že ne. Má to více dětí, tak mi to ani nepřijde.

Používáš ve škole (doma) nějaké speciální pomůcky? Jaké? Pomáhají Ti?

Jo. Autodiktát, to je když píšou diktát, tak si říkám písmeno po písmenku. Že si to rozpísmenkují. Pak ještě čtecí růžek. A co třeba Logico Piccolo? To jsi nikdy neslyšel? Ne. Co to je? To jsou takové plastové tabulky, třeba na češtinu, do kterých se vkládají natištěné karty a Ty pak čudlíkama, které jsou na pravé straně a dole díky nim řešíš úkoly a posouváš je ke správným odpovědím. Ty máš totiž tuto pomůcku napsanou v IVP, takže bys s ní pracovat měl. No, ale já to neznám. Já ty pomůcky ani nepotřebuji, já si to odvodím. Dobře a co třeba Objevitel? Nee, to je Mont Blanc. To je počítačový program na psaní všema deseti. Ne, tohle je program na češtinu. Aha, tak to neznám. Takže v češtině na počítači vůbec nepracuješ. Ne, ale máme dys kroužky a tam děláme na tabletech, ale to je jen na angličtinu.

A doma kromě čtecího okénka nepoužívám nic.

Líbí se Ti ve škole? Co ano a co ne?

Baví mě přírodověda. Líbí se mi, jak nám pani učitelka připravuje na každou hodinu nějaké věci. I když je teď v nemocnici po operaci, tak nám poslala nějaké kosti, nebo nám posílá DVD, abychom se měli na co dívat. A nebo nám posílá i pracovní listy.

A co vzhled a vybavení školy?

Škola se mi nelíbí. Ale vždyť tam máte počítačové učebny nebo keramickou dílnu... To jo, ale tu dílnu si musíš zaplatit a počítačová učebna je tam jen jedna a tam chodíme jen jednou týdně. Naše vybavení třídy se mi nelíbí.

Jak trávíš svůj volný čas po škole?

Jdu na trénink florbalu, na atletiku už kvůli florbalu nechodím. A co to závodní lyžování? No, to docela ještě jo. Ale jak mám ten florbal, tak to docela flákám. Trenér něco připravuje, pojedeme do Bechyně do vojenského areálu. To je bezvadný, jsem se vloni proletěl stíhačkou. To bylo lepší, než horská dráha. Udělal jsem s ní dokonce i vývrtku.

Co si myslíš, že by Ti ve škole pomohlo?

Klid ve třídě. Tam není klid? O hodině ne, když někdo něco vypočítá, tak to okamžitě vykřikne. Nebo i když není vyvolaný, tak to řekne za druhého.

Nebo by bylo dobré číst lepší knížky. Ale vždyť jste teď četli Robinsona, to bylo dobrý ne? Právě, že ne. Je tam hodně cizích slov a ty se blbě čtou.

V čem si myslíš, že bys na sobě mohl zapracovat?

Mohl bych zlepšit učení a pozornost ve škole. A co domácí přípravu? Já nemám moc času. Čas mám vlastně jenom ve středu. Jde o 10 minut denně. To snad zvládneš, ne? Zkus to.

Víš, co to je individuálně vzdělávací program? Byl jsi s ním seznámen?

Úlevy většinou, nebo že mám počítačový programy. Viděl jsi ho někdy? Ne. Máma mi ho nikdy neukázala. No, to Ti měla ukázat hlavně škola. A měla Ti ho dát k podepsání, že jsi s ním byl seznámen. No já mám u sebe všechny tři tvoje IVP a jsou všechny stejné. Aha, tak to nevím, nikdy jsem je neviděl.

Závěr

Ve své absolventské práci, která je zaměřená na integraci dětí se specifickými poruchami učení jsem se snažila o objasnění pojmů a vysvětlení toho, co integrace dětí s touto poruchou vyžadují v rámci výuky.

Praktická část se skládala z kasuistiky, rozboru individuálně vzdělávacích plánů a rozhovoru s chlapcem.

Co se týče spolupráce s rodinou, tak byla na výborné úrovni a všichni mi vycházeli vstříc a pomáhali mi. Osobně si myslím, že nás vše i sblížilo a dozvěděli jsme se o sobě více, což je pro spolupráci velice důležité.

Vzhledem k tomu, že se o tuto problematiku zajímám po celou dobu svého studia a to jak v rámci školních praxí, tak i ve volném čase při doučování těchto žáků, tak jsem mohla po celou dobu psaní této práce využívat svých zkušeností a znalostí, které jsem doposud získala.

Po přečtení a zhodnocení mé práce by měl člověk pochopit a dojít k závěru, že péče o děti s SPU je velice individuální, rozmanitá a rozhodně není stereotypní. Pedagog, který pracuje v této oblasti se musí po celou dobu svého působení vzdělávat a zdokonalovat, protože se vylepšují a vymýšlejí nové a lepší pomůcky a postupy, které jsou nezbytné pro vzdělávání a integraci těchto dětí. Jak jsem již zmiňovala, tito žáci potřebují hlavně individuální přístup. Díky tomu se jejich porucha nebude tak viditelná a hlavně si jí nebudou tolik uvědomovat.

Myšlím si, že osvěta už v této oblasti funguje a je to dáno hlavně integrací na běžných školách. O tom jsem se ve své práci také zmiňovala.

V dnešní době je už téměř v každé běžné třídě alespoň jedno dítě s SPU. I když je těchto dětí hodně, tak hlavně starší učitelé neumí s těmito dětmi pracovat. Pracují dle starých systémů a odmítají nové a účinné metody.

Tato práce by mohla posloužit učitelům základních škol, kteří si stále nevědí rady s výukou těchto žáků. Ráda bych práci poskytla dotazovaným školám hlavně proto, aby učitelé viděli výsledky výzkumu. To by mohlo být důležitým vodítkem, pro to, aby věděli, co se u nich ve škole mohlo ještě zlepšit, jako například to, že by bylo vhodné mít na každé škole alespoň jednoho speciálního pedagoga nebo školního psychologa.

Literatura

1. FISHER Slavomil a Jiří ŠKODA – *Speciální pedagogika*. Praha: Triton 2008. ISBN: 978-80-7387-014-0
2. JUCOVIČOVÁ, Drahomíra a Hana ŽÁČKOVÁ - *Práce s žáky s poruchami učení a chování: Metodická příručka*.
3. JUCOVIČOVÁ, Drahomíra, ŽÁČKOVÁ Hana, BUDÍKOVÁ Jaroslava, BARTOŠOVÁ Hana, ŠAUEROVÁ Apolena – *Individuální vzdělávací plán pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami*. Praha: Nakladatelství D+H, 2009. ISBN: 978-80-87295-00-7
4. KUCHARSKÁ Anna.ed. – *Specifické poruchy učení a chování*. Praha: Portál 1997. ISBN:1211-670X
5. LANG Greg a Chris BERBERICHOVÁ – *Každé dítě potřebuje speciální přístup*. Praha: Portál, 1998. ISBN: 80-7178-144-4
6. MERTIN Václav – *Individuální vzdělávací program*. Praha: Portál 1995. ISBN: 80-7178-033-4
7. NÝVLTOVÁ Václava – *Psychopatologie pro speciální pedagogy*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského 2008. ISBN: 978-80-86723-48-8.
8. PIPEKOVÁ Jarmila – *Kapitoly ze speciální pedagogiky*. Brno: Paido 2006. ISBN: 80-7315-120-0.
9. SLOWÍK Josef – *Speciální pedagogika*. Praha: Grada 2007. ISBN: 978-80-247-1733-3
10. VÁGNEROVÁ Marie a KLÉGROVÁ Jarmila – *Poradenská psychologická diagnostika dětí a dospívajících*. Praha: Karolinum 2008. ISBN: 979-80-246-1538-7.
11. VÍTKOVÁ Marie a kol. – *Integrativní speciální pedagogika*. Brno: Paido 1998. ISBN: 80-85931-51-6.
12. ZÁKLADNÍ ŠKOLA VSETÍN, LUH 1544. *Zvýšená péče o žáky se speciálními vzdělávacími potřebami k usnadnění integrace*.
13. ZELINKOVÁ Olga – *Poruchy učení*. 1. vydání. Praha: Portál, 1994. ISBN: 80-7178-038-3
14. ZELINKOVÁ Olga – *Poruchy učení*. 2. vydání Praha: Portál 2003. ISBN: 80-7178-800-7
15. ZELINKOVÁ Olga - *Pedagogická diagnostika a individuální vzdělávací program*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-544-X.
16. ŽÁČKOVÁ Hana a JUCOVIČOVÁ Drahomíra – *Metody hodnocení a tolerance dětí s SPU*. Praha: D+H. ISBN: 80-903579-4-6.

Ostatní zdroje:

1. Metodický portál: Inspirace a zkušenosti učitelů. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2013-02-23].

2. Změny požadavků na asistenta pedagoga. *Inkluze.cz* [online]. 2010 [cit. 2013-02-23]. Dostupné z: <http://www.inkluze.cz/clanek-464/zmeny-pozadavku-na-asistenta-pedagoga>
http://wiki.rvp.cz/Knihovna/1.Pedagogick%C3%BD_lexikon/S/Speci%C3%A1ln%C4%9B_pedagogick%C3%A9_centrum

3. *DYS-centrum Praha o.s* [online]. [cit. 2013-04-07]. Dostupné z: <http://www.eshop-rychle.cz/dyscentrum>

Přílohy

Seznam příloh

Příloha A - Reedukační pomůcky pro žáky s SPU

Příloha B - Cvičení pro žáky s SPU rozvíjející vnímání a slovní zásobu